

De egel bij de Batouwe

Wie aan de randen van de dag op de golfbaan loopt en goed oplet kan een egel treffen. Soms bij het zoeken van een bal, soms omdat de egel langs de baan scharrelt op zoek naar voeding. De egel laat zich net als de bever zelden midden op de dag zien. En als dat zo is kan het ook zijn dat de egel ziek is. De egelopvang kan zo'n diertje dan weer opvangen en laten herstellen.

Als u meerdere egels bij elkaar treft tussen april en september dan kan het een moeder met jong(en) zijn (de vader bemoeit zich niet met de opvoeding van de jongen). Maar het kunnen ook mannetjes zijn die vechten om een vrouwtje of een parend koppeltje. Juist in de paartijd lopen ze grote kans om te komen in het verkeer omdat ze juist dan grote afstanden overbruggen om een geschikte partner te vinden.

Tussen oktober en maart/april houdt de egel een winterslaap, dus dan is de kans niet zo groot er één te treffen.

Bijgeloof

Volgens het bijgeloof stelen egels appels op hun ruggen en zuigen ze melk uit de uiers van koeien (terwijl ze daar juist diarree van krijgen). Om deze redenen werd er vroeger jacht op de egel gemaakt.

Mensen hebben zelden egels gegeten. Plaatselijk wordt er wel op egels gejaagd en gegeten, maar dit gaat om zeer kleine aantallen en heeft geen nadelige effecten op de populatie. In de middeleeuwen werd weleens gedacht dat de lichaamsdelen van egels geneeskrachtig waren. Een van egels gemaakte zalf zou bijvoorbeeld werken tegen steenpuisten.

De **egel** is een zoogdier uit de familie der Erinaceidae). De wetenschappelijke naam van de soort werd in 1758 gepubliceerd door Carl Linnaeus. De egel is vooral bekend om zijn stekelvacht en zijn gewoonte om zich bij gevaar op te rollen.

Egels komen voor in een grote variatie aan landschappen, zolang er voldoende onderbegroeiing is en de bodem niet al te vochtig is. Ze zijn plaatselijk talrijk in loofbossen met ondergroei, vochtige weiden en grasvelden. Egels houden van randgebieden waar deze leefgebieden samenkomen. Ook in de buurt van de mens komt hij voor, voornamelijk in tuinen en boomgaarden. Hij is algemener in halfstedelijk dan in landelijk gebied. In versnipperd gebied gebruikt hij bermen en kleine paadjes als verbindingswegen.

Uiterlijke kenmerken

Een egel heeft een vacht aan de kop- en buikzijde en stekels aan de rugzijde.

De egel is 20 tot 30 cm groot en is een van de grotere insecteneters. Hij heeft een gedrongen lichaam, een spitse kop en een kleine staart, die hij verborgen houdt tussen de stekels. De kop begint breed, maar loopt spits toe naar de donkere snuit. De 36 tanden slijten snel door de zand, steen en aarde die de dieren meekrijgen met het voedsel. Hierdoor zijn de tanden bij oudere dieren vaak afgebroken of zelfs verdwenen.

De vachtkleur varieert van geel- en grijsbruin tot donkerbruin. Een donker V-vormig masker loopt over de snuit. De buik is grijs- tot donkerbruin, met een bruine vlek op de borst die qua grootte varieert.

De rug en flanken van de egel zijn bedekt met stekels, maar over het aantal is discussie. Meestal vindt men gemiddeldes terug van tussen de 5000 en 8000 stekels naargelang de bron. Deze bruingrijze stekels zijn 15 tot 25 mm lang en 1 tot 2 mm breed.

Hij wisselt zijn stekels zelden en onregelmatig; gemiddeld gaan stekels zo'n 18 maanden mee, drie keer zo lang als een gemiddelde haar. Om zich te kunnen oprollen, heeft een egel een aangepast spierstelsel. Over vrijwel zijn hele lichaam loopt een koepvormige staart-rugspier, die wordt samengetrokken als de kleine huidspieren zich aanspannen. De stekelige rughuid schuift vervolgens door het samentrekken van de dikke kringspier om het dier heen.

Zintuigen

Van de zintuigen is vooral de reukzin goed ontwikkeld. Hierdoor kan een egel insecten die zich drie centimeter onder de aarde bevinden goed ruiken. Onbekende stoffen of nieuwe geurtjes onderzoekt de egel met een extra zintuig dat tussen het gehemelte en de neusholte ligt. In speciale cellen worden adem en speeksel op nieuwe geur- en smaakprikkelers onderzocht. Eerst beknaagt of beruikt de egel de nieuwe stof met grote aandacht, dan produceert hij enorme hoeveelheden speeksel. Als hij echter eenmaal de zintuiglijke ervaring heeft verwerkt, dan spuugt hij het speeksel op zijn rug terwijl hij zich in de vreemdste bochten wringt. Het orgaan is weer schoon en klaar voor verdere nieuwe prikkelers. (Het zichzelf 'bespeekselen' wordt helaas in veel gevallen met rabiës (hondsdoelheid) verward. Van deze gevaarlijke ziekte hebben egels juist weinig last.)

Egels beschikken over een uitstekend gehoor. De ogen zijn slechter ontwikkeld, zelfs bijziend. Een egel kan wel kleuren onderscheiden.

Pootafdrukken van de egel

Voor wie van spoorzoeken houdt en niet alleen naar de ogenschijnlijk verloren bal kan de pootafdrukken van egels zijn goed herkennen. Meestal zijn alle vingers en tenen te zien. De achtervoet is smaller dan de voorvoet. De achtervoet is 25 millimeter breed en 40 tot 45 mm lang. De voorvoet is 25 tot 30 mm breed en tot 40 mm lang. De nagel aan de vierde teen is twee tot drie keer zo groot als die aan de tweede teen. De binnenste teen van de achtervoet reikt tot aan de basis van de buitenste teen.

De broze uitwerpselen zijn glanzend zwart en cilindrisch met een punt aan één uiteinde, 8 tot 12 mm dik en 3 tot 6 cm lang. Vaak bevatten zij groene, blauwe, zwarte en paarse delen van keverdekschilden en andere duidelijk herkenbare insectenresten. Soms zitten er ook zand en steentjes in, waarschijnlijk meegekomen met het eten van wormen of slakken. Als hij een klein zoogdier of vogel heeft gegeten, zijn de uitwerpselen doffer en vaster, met resten van botten en haren. Als je bij het zoeken naar de bal gesnuif (eten)hoort of geknor (gevaar) of fluiten (paring) dan is een egel in de buurt, ook kan de egel piepen, sissen en sjirpen.

Voedsel, de egel is een omnivoor, hij lust bijna alles

De egel is een ongediertebestrijder bij uitstek en daarom zeer welkom in de tuinen. Als hij de kans krijgt kan een egel binnen een paar uur meer dan tachtig regenwormen en/of kevers eten en ongeveer zeventig gram aan voedsel in een nacht verorberen. Vijftig gram is meer dan genoeg. In het voorjaar eten egels voornamelijk regenwormen, rupsen en kevers, maar in de zomer en het najaar voornamelijk wormen, slakken en mest- en aaskevers. Ook insectenlarven, oorwormen,

duizendpoten en pissebedden worden veelvuldig gegeten. Bij keus geeft hij de voorkeur aan zachtere ongewervelden als wormen en rupsen boven hardere als mestkevers. De egel is vooral een opportunist. Hij vult zijn dieet aan met spinnen, kleine gewervelde dieren zoals kikkers, padden, hagedissen, slangen en jonge vogeltjes en kleine zoogdieren zoals knaagdieren, spitsmuizen en mollen. Verder staan op zijn menu ook eieren, visresten, paddenstoelen, bessen en vruchten. In extreme omstandigheden doodt de egel zelfs levende kippen en kuikens.

Helma Zijlstra